

Rusija poražena na mirovni konferenci

Četrdesetna bitka med Molotovom in Byrnesom

NOVOZELANDSKI PARLAMENT ZAVRZEN

7. avg.—Sovjetska Rusija je bila poražena v dolgi in trdni debati za osvojitve pravice da se zaključijo sprejemajo z tretjinsko večino na mirovni konferenci. Sprejet je bil sklep, da navadna večina odločuje o vprašanjih.

Ameriški državni tajnik Byrnes je imel ostro besedno bitko z britanskim zunanjim ministrom Molotovom. Med drugim mu je očital, da hoče diktirati mirovni konferenci.

Sprejet je bil amandament, da delegacije s petnajstimi člani glasovno. Za amandament so glasovali predstavniki Amerike, Avstralije, Brazilije, Kanade, Kitajske, Abesinije, Velike Britanije, Grčije, Indije, Norveške, Zelandije, Holandije, Južne Afrike in Francije, pro-ameriški predstavniki Poljske, Jugoslavije, Čehoslovakije, Belorusije in Ukrajine. Prej je bil amandament Nove Zelandije, da navadna večina odločuje o vseh vprašanjih, ki pridejo pred konferenco.

Med viharne debate je jugoslovanska delegacija izjavila, da bo priznala nobenega zavezanca, ki ne bo sprejet z dvestinsko večino. Besednik britanske delegacije je dejal, da stalno-jugoslovanske delegacije uspešno možnost odhoda predstavnikov vseh držav v slovanstvu bloku s konference, če bo bilo o dvestrejniki večini odločeno.

Prisvajanje je sledilo viharni borbi o volilni proceduri. Borba je pricela v podeljenju in se odvijala v torek. Zaključeno je bila danes zjutraj. To je bila borba med zapadnimi zavezaniki in slovanstvom. Paul Henri Spaak, belgijski zunanji minister in načelnik konferenčne, sploh ni vedel v kaj gre.

Byrnes je pobijal obdolžitve ameriškega ministra Molotova, da ne drži dogovorov, ki so bili sklenjeni na konferenci zunanjih ministrov štirih vesilov. Vrgel je Molotovu, ki mu je bil nedolžen, Byrnes je bil na Molotov skrbil, da bo odgovor objavil v rušinskih listih. Molotov je rokavil pobral in izjavil, da bodo rušinski listi o vsem informirani in lahko ustvarili sodbo o situaciji.

Ruska delegacija je pripravila za diskuzije o vseh vprašanjih in predlogih, ki niso v naravi za interese mirovne konference, je rekel Molotov. "Predmeti so bili že ustvarjeni. Vsem hočem poudariti, da ne moremo drugo delegacijo branimo, ki so za ustvariti harmonije na konferenci. Harmonija je potrebna ne samo za predstavnike 21 zaveznih držav, temveč je tudi v interesu vsakega sveta. Važno je, da se zavedamo nauke in izkušnje iz preteklosti in se zavedamo kooperativnosti v povojni dobi."

Byrnes je v odgovoru Molotovu dejal med drugim:

"Zaupam ljudstvu Sovjetske Unije. Ko se je odločilo borilo Hitlerjevimi orožjenimi silami, je Amerika zagotovila pomoč. Besede je držala. Mi se ne običajemo in spoštujemo ljudstvo Sovjetske unije, od katere se zavračamo očitke Molotova in naši nedolžnosti."

Domače vesti

Vratarič v avtni nesreči

Chicago. 7. avg.—Gl. urad SNPJ je 6. avg. opoldne dobil telefonsko poročilo iz Ashlanda, Ohio, da je avtomobilska nesreča zadela Franka Vratariča, člana gl. odbora, njegovo ženo in hčerko ter delegata Louisa Sassota in njegovo ženo, ko so se peljali na konvencijo SNPJ v Eveleth, Minn. Nesreča se je pripetila na cesti 30 med Mansfieldom in Ashlandom. Vratarič je dobil lahke poškodbe, ostali štirje pa se nahajajo v ashlandski bolnišnici.

Obisk

Chicago. 7. avg.—Zadnje dni so obiskali urad SNPJ: John Pleterski iz Samsula, Fla., Frances Debelak in Millie Kukec iz Milwaukeeja, Vincent in Leo Hostnik, John Cedilnik, J. Watterson in Stanley Krainz iz Detroita, Mary Suglich iz Washingtona, D. C.

Zalostna vest

Johnstown, Pa.—Andrew Vidrich, član porotnega odseka SNPJ, je dobil vest iz starega kraja, da je umrl njegov brat Matevž v Cerknici na Notranjskem. Fašisti so ubili njegovega sina in mu požgali hišo in umrl je iz žalosti.

Selitev

Grants Pass, Ore.—Anton in Jennie Zaitz, bivša Forestitčiča, na Čikažana, sta se pred kratkim preselila iz Oaklanda, Calif., v ta kraj. Kupila sta letovišče na Rogue River in U. S. Highway 99, kjer bosta imela Trailer Park in turistične kabine.

Iz Minnesote

McKinley, Minn.—Tik pred konvencijo SNPJ se je tukaj ustavila štorjaka in pustila pri družinah Frank Siskar in Sam Licari vsaki enega zdravega sinčka. Ker sta materi članici društva 175 SNPJ, bosta gotovo poskrbeli, da tudi njuna sinčka postaneta člana društva in jednote.

Nov grob

Chicago. 7. avg.—Dne 3. avg. je tukaj umrl Louis J. Bogolin st., star 52 let in doma iz Mrtvice pri Krškem. V Ameriki je bival 32 let in tukaj zapuščal ženo, dva sinova in dve hčeri.

Kitajski komunisti poslali protest vladi

Nanking, Kitajska, 7. avg.—Voditelji komunistične stranke so poslali oster protest centralni vladi generalisima Čianga Kaišeka z obznanjem komnega napada na svoj glavni stan v Jenan. Napad so izvršili Kaišekovi letalci, katere so izvedli ameriški letalci.

Reorganiziranje britske armade naznanjeno

London, 7. avg.—Feldmaršal Montgomery je naznanil reorganiziranje in moderniziranje britske armade. Izrekel se je za odpravo nepotrebnih parad in vojaških barak, da se bodo vojski lahko svobodno gibali. Montgomery se bo posvetoval s člani generalnega štaba o reorganiziranju armade.

Poljska pošilja premog v Švico

Varšava, Poljska, 7. avg.—Uradno naznanilo pravi, da je Poljska poslala 20.000 ton premoga v Švico v juliju. V smislu dogovora, ki sta ga državi sklenili zadnjega pomlad, bo Poljska poslala 300.000 ton premoga v Švico v tem in prihodnjem polletju.

Znanstveniki svare pred katastrofo

Svet mora rešiti problem atomske dobe

Washington, D. C., 7. avg.—Ob obletnici vrženja atomske bombe na Hirošimo, japonsko mesto, so ameriški znanstveniki izrekli svarilo pred katastrofo, ki bo zadela svet, če ne bo rešil problema atomske bombe. Izjavili so, da človeštvo izgublja tekmo v atomski dobi, ker še ni storilo potrebnih korakov za mednarodno kontrolo atomske energije.

David Lilienthal, načelnik odbora svetovalcev komisije državnega departamenta za atomsko energijo in avtor poročila, ki tvori podlago ameriškemu načrtu glede mednarodne kontrole atomske energije, je dejal, "da smo v tekmi proti času. Doslej še nismo našli poti, po kateri naj bi korakali in določili metode glede uporabljanja atomske energije v korist človeštva in jo izločili kot uničevalno silo."

Dr. Arthur H. Compton, predsednik univerze Washington v St. Louisu, Mo., je ponovil izjavo, da obrambe pred atomsko bombo ni. Nobena država ne bo varna, če ne bo prišla atomska energija pod mednarodno kontrolo.

Židovska grda svari britske oblasti

Sunki v srce britskega imperija

Jerusalem, Palestina, 7. avg.—Irgum Zvai Leumi, organizacija židovskih ekstremistov, je naslovila novo svarilo britskim avtoritetam v Palestini. Svarilo je oddala tajna židovska radio-postaja Glas Izraela.

"Ako bodo britske avtoritete spet okleale izjemno stanje v Tel Avivu, bodo šli židje na ulice in začeli streljati," pravi svarilo. "Žrtve bodo britski vojaki."

Voditelji židovske organizacije so priznali odgovornost za eksplozijo bombe v hotelu King David, v kateri je bilo čez sto oseb ubitih in ranjenih, med temi več britskih vojaških častnikov. V hotelu je bil glavni stan poveljstva britskih sil in bil je razdeljan.

Napetost v arabski naselbini v Jeruzalemu se je nekoliko poglegla. Voditelji Arabcev so se sestali na konferenci v Aleksandriji, Egipt. Izjavili so, da bodo vztrajali v opoziciji proti priseljivanju židovskih beguncev v Palestino, kakor tudi proti britskemu načrtu glede razkosanja Palestine.

Parnik je pripeljal 2500 židovskih beguncev v Haifo, toda britske avtoritete jim ne dovolijo izkrcanja. Poročilo pravi, da je drugi parnik z židovskimi begunci na poti v Haifo.

London, 6. avg.—Premier Attlee in zunanji minister Bevin sta imela razgovor. Predmet ni bil razkrit, toda mnenje prevladuje, da se je nanašal na kritično situacijo v Palestini.

Trdi se, da bo Bevin odpoval ta teden v Pariz in se udeležil mirovne konference. Načelnik britske delegacije bo ostal mornarični minister A. V. Alexander do prihoda zunanjega ministra Bevina.

Trumanov kandidat zmagal pri volitvah

Kansas City, Mo., 7. avg.—Enos A. Axtell, kandidat za kongresnika, katerega je podprl predsednik Truman, je zmagal pri primarnih volitvah. Roger Slaughter, demokratski kongresnik, je bil poražen. Truman je prej apeliral na volilce, naj odlože svoje glasove Axtellu.

SEJA ČLANOV SVETA POMOŽNE ORGANIZACIJE

Pričela se je v palači stare Lige narodov

SEDEM DRŽAV USTANOVILO BLOK

Ženeva, Švica, 7. avg.—Peta seja članov eksekutivnega sveta pomožne organizacije Združenih narodov UNRRA se je pričela v palači stare Lige narodov. Delegati je poslalo v Ženevo 46 držav.

Reprezentanti sedmih držav so formirali blok, ki izvaja močan pritisk proti razpustu pomožne organizacije prihodnjega pomlad. Blok tvorijo Poljska, Čehoslovakija, Grčija, Kitajska, Jugoslavija in dve sovjetski republiki—Ukrajina in Belorusija. Amerika največ prispeva v sklad pomožne organizacije. Prispevki vključujejo denar, živila in druge potrebščine.

Govorniki so naglašali, da bo pomoč potrebna tudi prihodnje leto. Če bo UNRRA razpuščena, bo dobro delo, katero je UNRRA naredila od ustanovitve, izgubljeno. Reprezentanti Čehoslovakije, ključne države v centralni Evropi, so izjavili, da se bodo morale evropske države nasloniti na Rusijo, če se ne bo sta Amerika in Velika Britanija izrekli za podaljšanje življenja UNRRA.

Besedniki držav, ki so formirale blok, upajo, da bo njihovo stališče podprli Fiorello La Guardia, generalni direktor UNRRA. To pozicijo je La Guardia dobil po resignaciji Herberta Lehmana, bivšega newyorškega guvernerja.

La Guardia je nedavno poročal, da je Amerika prispevala v sklad UNRRA čez dve milijardi dolarjev.

Načelnik ameriške delegacije, ki šteje 26 članov, je William Clayton, pomožni državni tajnik. On je dospel v Ženevo iz Pariza.

Izvajanje stanovanjskega programa

Gradnja pol milijona hiš v prvi polovici leta

Washington, D. C., 7. avg.—Wilson W. Wyatt, načelnik federalne stanovanjske administracije, je orisal izvajanje stanovanjskega programa. Dejal je, da se je v prvi polovici tega leta pričela gradnja pol milijona hiš in v tej dobi je bilo 225.000 hiš zgrajenih.

Program določa zgradnjo 1.600.000 novih hiš v tem in prihodnjem letu. Wyatt je dejal, da bi bilo zgrajenih večje število hiš v prvih šestih mesecih tega leta, ako bi bilo dovolj materiala na razpolago.

Akutno pomanjkanje je še lesa, opeke in drugega materiala. Lesna industrija je producirala pet milijonov čevljev lesa v maju, juniju in juliju, ampak produkcija ni še zadostna. Wyatt je rekel, da v tovarnah zgrajene hiše ne bodo igrale važne vloge v produkciji v tem letu, zaeno pa je izrazil upanje, da se bo situacija izboljšala v prihodnjem letu.

Protizidovska agitacija v Slovačiji

Bratislava, Čehoslovakija, 7. avg.—Med židi v Slovačiji je nastala panika zaradi protizidovske agitacije, ki se lahko razvije v pogrom, če ne bo vlada storila potrebnih korakov. V Bratislavi so bili izvršeni navedeni židovske trgovine in stanovanja. Veliko število židov je bilo pretepenih v navedeni.

Akcija o prošnji Mongolije odložena

Člani sveta zahtevajo dodatne informacije

New York, 7. avg.—Člani varnostnega sveta Združenih narodov so odložili akcijo o aplikaciji republike Mongolije za pristop v organizacijo Združenih narodov. Pred svetom so aplikacije drugih sedmih držav. Države se sprejemajo v organizacijo na priporočilo članov sveta, toda končna odločitev zavisi od skupščine Združenih narodov.

Odložitev akcije o aplikaciji Mongolije je predlagal dr. Suhsi Hsu, kitajski reprezentant. Dejal je, da ni proti aplikaciji kot taki, toda člani varnostnega sveta morajo dobiti dodatne informacije in zagotovilo, da bo Mongolija prevzela vse obveznosti na podlagi čarterja Združenih narodov.

Aleksej N. Krasilnikov, reprezentant Rusije, je podprl aplikacijo. Izjavil je, da je Mongolija pomagala rdeči armadi v vojni proti japonskim silam. Reprezentanti Amerike, Velike Britanije, Avstralije in Egipta so se pridružili Kitajski in akciji o aplikaciji je bila odložena.

Člani sveta so odložili tudi akcijo o aplikaciji Albanije. Grčija vodi opozicijo proti pristopu Albanije v organizacijo Združenih narodov.

Preiskava proti kompanijam

Federalna vlada osleparjena

New Orleans, La., 7. avg.—Preiskava federalne veleprote proti kompanijam, katerim načeljuje Andrew J. Higgins, je bila odložena. Federalni justični tajnik Clark je naznanil, da je imenoval pomožnega justičnega tajnika Franka Cunninghama za pomočnika v preiskavi.

Cunningham je bil zapričen kot preiskovalec. Omenjene so Higgins Aircraft Co., Higgins Plastics Co. in Higgins Industries, kakor tudi direktorji teh kompanij, med temi Milton P. Chattry, W. Gottesman in Frank O. Higgins.

Kompanije so izdelovale motorne ladje in čolne za armado in mornarico, kakor tudi letala. Obtožnica očita kompanijam in direktorjem, da so osleparili federalno vlado za več milijonov dolarjev. Predložili so ji račune za stvari, katerih sploh niso dostavili armadi in mornarici.

Zarota proti predsedniku Mehike

Mexico City, 7. avg.—Zarota proti življenju Miguela Alemana, ki je bil pri nedavnih volitvah izvoljen za predsednika republike, je bila odkrita. V tej zaroti so bili poslani domov pred več meseci.

Italijan priznal tatvino Mussolinijevega trupla

Milan, Italija, 7. avg.—Policijski šef je naznanil, da je Antonio Parozzi, fašistični fanatik, priznal, da so on in štirje njegovi pomagači ukradli truplo Mussolinija. Truplo je bilo pred nekaj meseci izkopano iz groba na pokopališču v bližini Milana.

Avtna unija oklicala stavko

Elmira Heights, N. Y., 7. avg.—Avtna unija CIO je oklicala stavko proti Bendix Aviation Co., ko je kompanija odbila zahtevo za zvišanje plače. V stavki je zavezojevanih okrog 1700 delavcev.

Britska vlada bo prevzela premogovnike

Heirens končno priznal umore

Obisk scen storjenih zločinov

Chicago, 7. avg.—William G. Heirens, 17 let star fant in dijak na čikaški univerzi, je končno priznal umore in razkril druge podrobnosti svoje zločinske kariere. Osem ur je sedel pred državnim pravdnikom Tuohyjem in svojimi odvetniki.

Mirno je pripovedoval, kako je ugrabil in zadavil šestletno deklico Suzanne Degnan, razsek njeno truplo in kose vrgel v odvodne kanale v bližini njegove doma. Priznal je, da je umoril Frances Brown in Josephino Ross po vlovu v njuni sobi.

V spremstvu državnega pravdnika in policije je Heirens obiskal scene zločinov in razkril, kako jih je izvršil. Policije in pravdnika je vodil do kraja pri čikaški univerzi, kjer je zakopal kovček z zlatino in dragulji, katere je ukradel pri vlomih v stanovanja. Dva druga kovčka sta bila najdena. V enem so bili revolverji in drugo orožje, vsebina drugega pa ni bila razkrita.

Heirens je priznal tudi drugi zločin, ki doslej ni bil znan. Povedal je, da je streljal na Veronico Hudzinski v njeni sobi v stanovanju na 7522 Winthrop ave. v noči 1. oktobra lanskega leta. Oddal je dve krogli iz revolverja skozi okno, ko je ona sedela pri mizi in pisala pismo.

Priznanje pomeni konec zločinske Heirensove poti. Priča kuje se, da bo obsojen v dosmrtno ječo. Na električni stol ne bo poslan, ker je priznal umore in druge zločine. Zadaveni dogovor je bil sklenjen med Tuohyjem in zagovorniki. Sodnik Harold G. Ward, pred katerim se bo vršila obravnava, lahko prezre dogovor in obsodi Heirensa v smrt. Na skupno prošnjo državnega pravdnika in zagovornikov bo sodnik Ward imenoval štiri psihiatre, ki bodo preiskali Heirensa, da ugotove ali je kriminalno blazen ali ne.

Odhod nemških ujetnikov iz Amerike

Washington, D. C., 7. avg.—Uradno naznanilo pravi, da bo zadnja grupa nemških vojnih ujetnikov zapustila Ameriko prihodnji teden. Nekateri bodo poslani v Anglijo. V času kapitulacije Nemčije pred zavezniški je bilo v ameriških taboriščih čez 370.000 nemških ujetnikov. Italijanski in japonski vojni ujetniki so bili poslani domov pred več meseci.

Zatiranje gonje proti židom

Oxford, Anglija, 7. avg.—Mednarodna konferenca židov in kristjanov se je odločila za zatiranje gonje proti židom, ki je v teku na Poljskem in v nekaterih drugih evropskih državah. Odločitev je naznanil dr. Henry M. MacCracken, načelnik konference.

Dvanajst japonskih zločincev obešenih

Singapur, Kitajska, 7. avg.—Dvanajst japonskih vojnih zločincev, ki so bili obsojeni v smrt, je bilo obešenih na dvorišču tukajšnje jetnišnice. Med temi je bil polkovnik Sumida Haruzo, načelnik japonske vojaške policije v času okupacije.

Skrajšanje delovnega tedna se obeta

IZBOLJŠANJE POLOŽAJA RUDARJEV

London, 7. avg.—Britska delavska vlada je naznanila, da bo prevzela premogovnike 1. januarja in skrajšala delovni teden na pet dni. Rudarji bodo delali 37 ur v tednu. Sedaj delajo šest dni v tednu in osem ur na dan.

Emanuel Shinwell, minister za premog in električno silo, še ni razkril detajlov načrta glede podražavljanja premogovnikov. Izjavil je, da je za skrajšanje delovnega tedna na pet dni.

Predsednik rudarske unije je Will Lawther, ki je v zadnjih dneh imel več razgovorov s Shinwellom. Nanašali so na izboljšanje položaja rudarjev. Lawther je dejal, da bodo rudarji dobili dvotedensko plačano počitnice letno.

Konservativci pod vodstvom bivšega premierja Churchilla vodijo opozicijo proti podražavljanju premogovnikov in skrajšanju delovnega tedna. Izjavili so, da se bodo zaloge premoga znižale. Sedanje zaloge zadostujejo samo za mesec dni.

Lawther je zvrnil krivdo na lastnike premogovnikov. "Lastniki so zaslepljeni," je dejal. "Od generacije do generacije so obratovali premogovnike samo za profit. Zavzeli so stališče, da je profit več kot pravice rudarjev."

Lawther je začel delati v premogovniku, ko je bil star enajst let. Delal je deset ur na dan za plačo 22 centov. Rudarji so ga izvolili za poslanca 1. 1925 in v teku stavke, ki je izbruhnil naslednje leto, je bil aretiran in vržen v ječo.

Pozneje, ko je ponovno kandidiral za poslanca, je bil poražen. Začel je spet delati v premogovniku in postal urednik unije. Ko so se rudarske unije združile, je bil izvoljen za podpredsednika in potem za predsednika.

Odbor za Palestino spet na delu

Velika Britanija zapretila z ustavitvijo imigracije

Washington, D. C., 7. avg.—Predsednik Truman se še ni odločil glede britskega načrta, ki predvideva razkosanje Palestine, naznanil pa je, da je ameriška sekcija skupnega odbora, ki je priporočala priselitev 100.000 židovskih beguncev v Palestino, obnovila svoje delo.

Načelnik ameriške sekcije skupnega odbora je Joseph C. Hutcheson. Druga člana sta Henry F. Grady in Bartley Crum. Naznanilo pravi, da se bodo danes sestali na svoji seji.

Crum je obodil stališče britske vlade glede Palestine. "Nikdar ne bi priporočali priselitev židovskih beguncev v Palestino, če ne bi bili uverjeni, da se lahko izvede," je dejal. "Dobili smo zagotovilo od britskih vojaških avtoritet, da je priselitev možna. Ako Velika Britanija hoče moralno ameriško podporo pri reševanju palestinskega problema, mora revidirati svoje stališče."

London, 7. avg.—Velika Britanija je zapretila s popolno ustavitvijo imigracije židov v Palestino, če ne bo Amerika odobrila njenega načrta razkosanja dežele na štiri separatne province. Grožnja je izrekel besednik urada za britske kolonije.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (liven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

138

Zadružni svet proti inflaciji

Z obnovo OPA pod novim zakonom je dežela dobila legalizirano inflacijo. Dan za dnem čitamo o novi "kontroli" cen — o novih zvišanjih, ki jih OPA dovoljuje "free enterprizerjem" na desno in levo. Ta zvišanja se tičejo predvsem manufakturnega blaga. Glavne živžne potrebščine in farmerski produkti — meso, jajca, maslo, perutnina, sir etc. — so po novem zakonu izvzeti od kontrole do 20. avgusta — lahko tudi za stalno, kajti o vprašanju, da-li bodo zopet podvrženi kontroli, bo odločil novi dekontrolni odbor, ki bo "boss" nad tem, kaj pride ali kaj ostane in koliko časa ostane pod kontrolo.

OPA je zadnje dni tekstilni in oblačilni industriji dovolila nadaljnjo zvišanje cen povprečno za 16%, kar je sicer devet odstotkov manj kot so zahtevali ti "free enterprizerji". V zadnjih letih, od 1940 se je cena tekstilnih izdelkov in obleki zvišala za približno 70, oziroma še več, ako se upošteva poslabšanje kvalitete. S tem "priboljškom" bo nominalno zvišanje cen v tej industriji naraslo za okrog 85%. Upoštevač slabšo kvaliteto, se je vrednost dolarja pri nakupu obleke in tekstilnih izdelkov torej znižala več kot polovico.

Kot poročajo iz Washingtona, bo OPA dovolila tudi drugim "free enterprizerjem" zvišanje cen od 10 do 20 odstotkov, to je vsemu manufakturnemu blagu od surovin do izgotovljenih produktov. V praksi bo to pomenilo legaliziranje inflacije, ki je nastala v juliju, ko je OPA počivala na polici. S tem so bila efektivno zbrisana vsa mezna zvišanja od zadnje jeseni. Oni delavci, ki so bili deležni tega zvišanja, se torej nahajajo tam, kjer so bili pred zadnjim meznim gibanjem. Kdor ni bil deležen tistega zvišanja za okrog 18%, je pa seveda toliko na slabšem. In teh delavcev, predvsem uradnih in neorganiziranih, ki niso bili deležni nobenega ali pa zelo majhnega zvišanja, je vsaj dvakrat toliko kot v prvi kategoriji. Najbolj pa so seveda udarjeni oni, ki živijo od male pokojnine ali "fixed income", katerih je tudi lepo število.

In med tem, ko se ves "free enterprizerski" svet, vsi profitarji tepejo za čim višje cene in čim večjo inflacijo, ališimo iz zadružnega sveta popolnoma drugačne glasove. Ti glasovi so pozivi na odločno upiranje inflaciji. Kot pravi "Cooperative News Service", so zadružne trgovine na splošno zavzele stališče, da se upirajo zvišanju cen do skrajnosti. To vemo tudi iz lastne izkušnje. Po vetiranju zakona OPA se na primer čikaške zadruge niso pridružile drugim "free enterprizerjem" in pričele navijati cene, marveč so ostale pri starih cenah, dokler so mogle, oziroma jih pri novem blagu zvišale le toliko kolikor so bile absolutno prisiljene. Kot pravijo poročila, so se enake metode oprijele tudi vse zadruge na splošno.

Centralna velenakupna zadruga v Superiorju, Wis., je v juliju prihranila svojim podružnicam, ki imajo 55,000 članov, vsaj \$55,000, ker se ni poslužila običajne bizniške metode in zvišala cene blagu, ki ga je imela v zalogi. Vodstvo pravi, da se bo tega načela držalo do skrajnosti. Enako so storile druge velenakupne zadruge širom dežele, ker skušajo čim bolj protektirati svoje odjemalce. "Midland Cooperator", glasilo velenakupne zadruge istega imena z 250,000 člani, pravi v uvodniku:

"Zadruge imajo zdaj priliko, da upravičijo svoj obstoj. Same lahko do precejšnje mere vzdržijo cene in s tem prisilijo tudi druge (privatne trgovce), da jim sledijo. Lahko se uprejo, nabavljati alabo blago po zvišanih cenah. Lahko se postavijo za čuvalja nad cenami, kvaliteto in zalogo, nad katerimi je bila OPA prisiljena opustiti kontrolo. Lahko pridejo v stik z novimi zalagalnimi viri, ki se bodo pojavili v borbi za trg. Imajo tudi večje prilike kot kdaj prej, da si ustvarijo svoje lastne zalagalne vire (zadružne tovarne). Ljudstvo pa naj dajo vedeti, da zadruge obstoje zato, da služijo odjemalcem, ne pa, da jih izkoriščajo."

Vzhodna velenakupna zadruga v New Yorku s 50,000 člani je zaključila sliho — da se na vsej črti upira inflaciji in "stori vse v svoji moči, da zdrobi vsak poskus za zvišanje cen." Njeno glasilo "Cooperator" pa pravi, da "zadruge ne morejo biti profitarji", kajti ves dobiček itak razdele med svoje odjemalce.

To so hrabri glasovi iz zadružnega sveta, ki ima popolnoma drugačne cilje kot pa svet "free enterprizerjev". Če bi bile zadruge vsaj desetkrat močnejše in številnejše kot so, bi te besede ne zvenele samo pogumno, marveč bi zadruge res lahko več ali manj vplivale na cene. Če bi bile petdesetkrat močnejše kot so, bi pa sploh ne bila potrebna nobena OPA, nobena kontrola cen in tudi bi ne bilo nobenega govora o kakšni inflaciji cen. Zadružno gibanje, ki bi bilo toliko močno, da bi dominiralo trg, bi lahko držalo cene na pravilni točki in profitarstvo bi ne bilo v klasji. Sploh bi bilo profitarstvo odpravljeno do iste stopnje, kolikor daleč bi segala gospodarska moč zadružnega sveta.

Je resnica kot pravi "ECL Cooperator", da zadruge po svoji bistvenosti ne morejo postati profitarji. Vse eventuelni prebitki, ki ga napravijo zadruge, spada članom-odjemalcem, ki si ga periodično bodisi razdele na podlagi patronaže ali nakupa, ali pa ga porabijo za izboljšanje podjetja, za razširjenje gibanja in za družno izobrazbo. V zadružnem svetu ne more noben privatnik kovati profita, kajti zadruge niso organizirane za profit, marveč za dobrobit ljudstva, odjemalcev in dežele.

Če bi se ljudstvo toliko zanimalo za gradnjo zadrug kolikor se jezi nad draginjo in če bi delavci s tako vneto in odločnostjo patronizirali zadruge in poskrbeli za njihov razvoj kot na primer stavkajo za višjo plačo, bi v nekaj desetletjih faktično lahko postali sami svoji gospodarji in se iznebili izkoriščevalcev tako pri delu kot v trgovini, kajti potem bi tudi delo več ne slonelo na profitu. Nauk vsega tega je: Postanite zadrugarji, patronizirajte za-

GLAS MARY CELARČEVE
IZ SLOVENIJE

Waukegan, Ill. — Tukajšnji rojaki me sprašujejo: "Kaj pa tvoja Mary, ali je že kaj pisala iz stare domovine? Zda je že gotovo tam!"

Vsem tem povem, da sem prejela že nekaj pism od nje iz Slovenije, enega pa že prej iz Genove, Italija. V Genovo je dospel parnik "Marine Carp" 21. junija. Med potjo se je ustavil v Neaplju za dva dni. Postrežba na parniku je bila zelo slaba in radi pokvarjene hrane je več potnikov umrlo.

V Genovi so ji angleške oblasti hotele preprečiti potovanje v Jugoslavijo, ker pa je imela vse listine v redu, so jo morali pustiti naprej. Kaj vse je videla na potovanju do Ljubljane, sama opisuje v ljubljanskem dnevniku Slovenskem poročevalcu z dne 17. julija, ki tu sledi:

AMERIŠKA SLOVENKA OB
VRNITVI V DOMOVINO

Naša znana javna delavka Mary Celarčeva iz Waukegana USA je prva slovenska Američanka, ki je prišla obiskat Slovenijo, da spozna delo ljudskih oblasti in stremenje slovenskega ljudstva k boljšemu življenju. Napisala nam je naslednji članek:

Moje hrepenenje, videti našo osvobodeno domovino, je bilo tako močno, da se nisem ustrašila napornega potovanja in kletniške propagande naših nasprotnikov. Po 20dnevni mučni vožnji sem se izkrcala v nekem južno-italijanskem pristanišču. Pristanišče samo je napravilo name porazen vtis. Ko pa sem hodila po ulicah pristaniškega mesta, katere se ne morejo več imenovati ulice, sem zdvomila, da bi iz teh ruševin še kdaj mogla vstati nova Italija. Pozneje, ko sem imela priliko opazovati italijanski narod, so se pa moji dvomi izpremenili naravnost v prepričanje. Večina je popolnoma apatična, eele mase brezposelnih se zaganjajo v vsakega tujca in imajo vtis, da so vsi, vsi sami berači. Ko ti pa pogled obstane na izumetnem okusu našim bogatim meščank, pa se jasno zaveš prepada, ki zija med razredi. V osrčju Italije, na vožnji proti moji domovini, sem radostno ostrmel nad pojavljajočimi se slikami srpa in kladiva, peterokrake zvezde in pogostimi napisli: "Evviva Stalin, evviva Tito!" Moj vtis o beračih italijanskega naroda je dobil nove, ostrejšje oblike in pravičnejšo sodbo. Vse te brezposelne množice si žele svobodo, pravičnih voditeljev in kruha. Na vožnji od Milana, v severni Italiji in naprej nasproti naši meji že skoraj ni bilo poslopja, na katerem se ne bi izražala volja vsega poštenega delovnega ljudstva. Po vsej Juljski krajini sta izraz in volja ljudstva ista kakor v severni Italiji, z edino razliko, da je izražena v naši slovenski besedi, kar je bolj meni v posebno zadoščenje.

Vožnja z avtobusom se je končala v Trstu, v našem Trstu. Prvič po dolgih letih mrzle tujine sem stopila na slovensko zemljo, s krvjo posvečeno. Moja usta so ostala nena. Dolgo, dolgo so se mi vrstile v glavi slike za sliko, spomini, počenši s požigom Narodnega doma v Trstu in nato nepregledna veriga trpljenja našega teptanega, a jeklenega in nezlomljivega primorskega ljudstva — do vstajenja in osvoboditve. Z grenkobo v srcu sem se zavedala, da morajo stopati naši herojski primorski bratje ponosno vzravnani v novo borbo za ponovno osvoboditev in trajno svobodo. Kako brezpomembni so mi bili vsi ostali vtisi na teh tleh! Vsa tuje je bil v mojih očeh "slepce". Četudi bi hodili ti hladni tujci z debelo obvezo na očeh, bi jim moralo biti vse tako jasno, tako otroško preprosto. — Občudovala sem te "slepce": kako, da jim

družne trgovine in postanite praktičen graditelj novega zadružnega sveta! Potem tudi o draginji, inflaciji in izkoriščanju ne bo več govora.

po vseh zakonih narave ne odpadejo krinke z obrazov, da bi spregledali vse ostudne laži pokvarjene, mednarodne reakcije? Bilo mi je v veliko uteho videti vse žive plamenice, ki so prižgane v sreih tržaških in primorskih borcev, katere bodo gorele do končne osvoboditve vsa teptanega in zatiranega ljudstva Juljske krajine.

Presrečna bi bila, če bi mogla deliti vse tople in svetle občutke, ki sem jih občutila ob prihodu na slovensko tla, z mnogimi rojaki, kateri so tako daleč od rodne domovine in čutijo z našim ljudstvom. Kako ponosna bi bila, če bi mogla predočiti vsemu svetu tisto veliko, jasno razliko med ostalimi narodi Evrope in našim narodom. Zavest, da pripadam temu herojskemu narodu, me navdaja s ponosom. Na vožnji po Notranjskem do naše Ljubljane mi je ob pogledu na obnovljena poslopja srce prekipelo radosti, oči pa so se mi neprestano solzile ob mislih, kako veliko gorje je bilo prizadeto našim ljudem po fašistih in nacistih. Ta naš teptani, tisočletja zatirani narod se je s pridnostjo svojih rok in s poštenostjo v srcu že dvignil iz ruševin. Zaenkrat imam samo veliko željo, da bi mojimi rojaki v tujini čimprej razgalila strupene laži v naši domovini, ki jim jih usiljujejo plačana mednarodna reakcija in tiste podle prodane duše, ki so okrvavljenih rok zbežale pred pravico v tujino. Že dva tedna obiskujem po deželi rojake in sorodnike svojih znancev. Vsa stik, vsak razgovor z mojimi narodom mi odpira novo obzorje in bogati moje znanje. Štiri dolga leta so poskušali našim poštenim ljudem umetno izpremeniti notranjost. Veliko so naredili škode, vsaj začasno, a en sam pogled v pravi notranji obraz našega podočelja ti da zadoščenje, da je naše preprosto slovensko ljudstvo ostalo zvesto samemu sebi. Globoko spoštovanje do premnogih svetlih zgledov naj prevzame še tiste nevarne Tomaže, ki še danes radi prisluhnejo lažni propagandi in domačim Judežem v tujini.

Res svetel vzgled bodi 83letni starček M. K. z Vrhnike, ki je vkljub svojim visokim letom sam vzdrževal 3 otročičke, katerih očka je bil med partizani, a mati kot delavska sužnja v Nemčiji. Starček se je zavzel zanje, ne kot sorodnik. Človečanski čut, da se zavzame za sirote, mu je vival moč, da jih je ohranil pri življenju. Ko sem omenila, da mi je znano, da je bil že pred 50 leti napreden socialist, mi je ponosno povedal, da je sedaj že dolgo komunist. Pričel mi je pripovedovati, kako krasna bo bodočnost našega naroda, kako se vse obnavlja in razvija samo za napredek in bodočnost. Ta primer požrtvovalnosti in nesebičnosti, naj odpre še zadnje zakrknjeno srce doma in v tujini. Bodočnost je naša. Ni mi žal za dolgo in neprijetno vožnjo, ker sem pri srečanju takih plemenitih src v domovini najbogateje nagradjena. Ob zaključku naglašam spričo stvarnih izkušenj, da si bomo Ameriko, tisto "bajno Ameriko" ustvarili tudi v novi Jugoslaviji s pridnim delom in slogu. Tujina je mirala, zaslužnih dolarjev pa se drži krvavi znoj naših delavcev.

M. C.

Mnogo tukajšnjih rojakov in tudi iz drugih naselbin ji je izročilo nad \$1500, da bo tam razdelila njihovim sorodnikom. Nad sto vasi bo obiskala, da bo razdelila ta denar. Po nekaj dneh počitka pri njeni najboljši prijateljici, tovarišici Jelci Grosi v Ljubljani, se je odpeljala v Novo mesto obiskat svojo 76. let staro mamo, mnogim starejšim rojakom po vsej Sloveniji znano kuharico (Zagatova Pepca) Jožefo Ludvigar. Spotoma se je javila na ameriškem konzulatu v Zagrebu in v Karlovcu

Predsednik Truman in njegovi kongresni voditelji so s "novo" OPA videti zadovoljni, čeprav je v nekaterih primerih še slabša kot je bil vetirani zakon. Ampak kongres, poslušna dekla velebiznisa, je dejal: "To, ali pa nič." Ta slika je bila sneta, ko je Truman podpisal zakon za obnovo okleščene OPA. Poleg njega na levi je Paul Porter, načelnik OPA.

Glasovi iz naših naselbin

Nazaj na domovino

Nazaj grede je po Dolenjskem obiskala vse tiste stare mamice, očete in druge sorodnike, ki imajo tukaj svoje, in jim izročila pisma in denar, ki ga je prejela od tukajšnjih rojakov. V mnogih krajih se je pogovor zavlekel na ure, kajti vsak je hotel zvedeti, kako se godi njihovim sorodnikom v Ameriki. Tolmačila jim je tukajšnje razmere tako kot so v resnici.

Ko je bila po vaseh okrog Vrhnike, mojega rojstnega kraja, se je oglasila tudi v vasi Veliki Legojni pri Pavletu Ogrinu. Njega zelo pohvali, da je res zaveden Slovenec. On ima tukaj tri brate, Franka, Matijo in Lovrenca.

Koder je do sedaj potovala, je videla povsod, kako se iz razvalin vzdiguje nova Slovenija. Vse dela, vsak hoče prekositi drugega. Polje lepo kaže, sadja bo obilo, posebno na Gorenjskem. Ker je ves čas zelo zaposlena, ima mnogo časa za pisanje.

Kadar pride v Ljubljano, jo vabijo različne organizacije na svoje sestanke. Radi bi navezali boljše stike z ameriško slovenskim časopisjem. Ker moja žena govori in piše poleg slovenske tudi arbohrvaščino in nemško, za silo tudi angleško, lahko potuje po Jugoslaviji. Z nekaterimi državnimi funkcionarji se osebno pozna še iz šolskih let. Ona je graduirala na samostanski dekliški šoli v Šmihelu pri Novem mestu.

Nazaj bo prišla koncem avgusta. V Prosveti bo opisala vse, kar bo tam videla in slišala. To ne bodo naročena pisma, kakor podtika clevelandška A. D., da jih priobčujeta Prosveta in Enakopravnost. Ta pisma bodo zrcalo tistega malega a hrabrega slovenskega naroda, ki ob odločilni uri ni klonil tilnika pred okupatorji, ampak jim z golimi rokami izpulil orožje iz rok ter jih s pomočjo zavaznikov pogнал iz trpinčene domovine.

Sin tega jeklenega slovenskega naroda tovariš Kardelj ne sedi danes pri zeleni mizi v Parizu kot premagan obtoženec, ampak kot podpredsednik najvažnejšega odbora za pravila in proceduro mirovne konference.

Naj pripomnim, da bo v Sloveniji dobil vsakdo denar izplačan v dinarjih in ne v dolarjih. Ameriška vlada ne dovoli seboj vzeti več kot \$50 v ameriškem denarju, v denarnih nakaznicah oz. čekih pa kolikor kdo hoče.

Anton Celarac.

PISMO IZ STARE DOMOVINE

Virginia, Minn. — Prejela sem pismo od moje nečakinje Tilke Guštin iz Gradaca, Bela krajina. Glasi se:

"Dragi naši Slovenci v Ameriki! — Podpisana Tilka Guštin, vdova, rojena Krbovec v Gradacu, vas prav lepo pozdravljam

in imenu vseh vaših sorodnikov, kateri so še med živimi. Mnogo jih je šlo v večnost, ostali pa hrepenimo po svidenju z vami v naši svobodni, toda s krvjo prepojeni novi Jugoslaviji.

Predragi ameriški rojaki! Naj se vam ne vidi čudno, ko boste čitali te vrstice. V duhu vidim vašo usmiljena in dobra srca. Z žulji služite svoj denar, a v nam dnevno pošiljate pakete in zabojce. Vsem se prav pristočno zahvaljujem za vašo pomoč in sočutje v naši stiski. Še posebej pa se zahvaljujem v imenu vse družine Krbovec iz Gradaca. Hvala naši teti, stricu, bratranec in sestrični Barbari Matkovič iz Virginije, Minn.

Pri nas in po vsej Evropi je divjala štiri leta strašna vojna. Pred sovražnikom je moral pobegniti mož, za njim pa tudi žena z otroki. Otroci so bili v gozdovih, žene in dekleta so morale priti za puško in se boriti skupno z moškimi. Ako je kroglja zadela moža ali znanca, žena ni imela časa jokati, ampak ga je samo prekrizala, pokrila z vejicami, prišla za puško in šla naprej. Tudi v napadih z baloneti ni zaostajala za moškimi. Vse narod je bil zaveden in sodeloval v boju proti krutemu sovražniku. Nekateri z orožjem, drugi s hrano in obleko, tretji z zdravili itd.

Najbolj pa danes trpijo žene, ki so ostale brez mož. Prav tako dekleta, katere so imele fante, a jih je vzela grozna vojna. Kdo bo nadomeščal naše moške in fante? Tukaj se zamisliti ni, da bi vsaka dobila moža, kajti preračunano je, da pride 17 žensk na vsakega moškega. Torej, Amerikanci, pridite k nam in nam boste prav tako ustregli kot z zabojci. Ne smejte se, ker je to žalostno.

Sedaj pa zaključujem in vse skupaj prav lepo pozdravljam. Tilka Guštin."

Barbara Matkovič.

NA AGITACIJO ZA PROSVETO
MED KANADSKIMI
SLOVENCMI

(Nadaljevanje in konec)

Toronto, Ont., Kanada. — Nace (pozabil sem kako se piše, vemo le, da je jako prijazen Ribničan) mi je dejal drugi dan, da je pripravljen iti z menoj in pokazati vse slovenske hiše. In res sva obiskala vse rojake in dobila precej naročnin, zvečer pa se je nama pridružil še Grandovec in smo šli v Rowan k Dergancu.

Ker Nace in Grandovec ne pijeta, smo prišli domov v Norandogodaj zjutraj. Vsem najlepša hvala za sodelovanje in naročnine! Potem sem šel v Malarctic. Še isti dan sem obiskal znanca še iz stare domovine Vajsa, toda ga nisem našel doma. Njegova žena mi je rekla, da bo šel z menoj v nekaj hiš fant, medtem bo domov prišel pa Joseph in me spremlil. Joseph me je nato zapeljal naravnost do

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

Babiča, kjer sem srečal

znanca Ramška. Ramšek ni tedaj delal, šel z menoj in v kratkem smo obiskala vse rojake, ki po večini naročili na Prosveto. Sem sem vrnil nazaj, kjer sem dobil prejšnjaj. Vajsovi so šli drugi do kopališča na grob njihov na in so me spotoma pokopališče. Val'dor. Rojakom v Mar se prav lepo zahvaljujem delovanju in naročnik. K se peljali proti Val'dorju se ustavili pri neki kapeli pravijo, da se je lani nek coski deklici prikazal svet. Tista kapela ni več človek bi jo lahko nesele mi, vendar pa je bilo to sanja o njej. Malo naprej pokopališče. Tam sem videl menik s sliko in napisom iz Ribnice, malo višje pa kopian neki Slovenec, do Bojanje vasi pri Metliki stojimo in rečem naj počmi miru.

Od pokopališča do Val ni bilo daleč. Najprvo s napotil do Tonita Novaka, poznanih še iz starega kraja sem ga našel doma, kajti Strk sta iskala zlato po vseh. Njegova žena nam nesla "blagoslovljene" vode se je nam prav dobro poznala. Tam sem tudi srečal Mary Guštin iz Clevelanda, tem smo šli k Pečku, kjer s postregli z večerjo. Govode je privlekel od nekod zabnega piva, katero nam je dala več moči in koraje. Osmo šli k družini Laušini. Brata imata vsak svojo trgovino. Tilka se je takoj naročila Prosveto za pol leta. Ko malo razložil o pisanju listov, mi je dejala, da mi la jutri pa za celoletno naročnino, kar je tudi drugi dan.

Od tam sem se napotil kotu Ferderbarju, kateri svojo tovarno. Nato smo ložili na avto in se odpeljali v Lemah, kjer so tleh zjutraj. Tam sem dobil prenočišče. Z Rouhom sva ga dan obšla vse Val'dorja mah in pridobila precej naročnikov. Vsem se najlepše ljujem za kooperacijo! prej upoštevalje Markota derbarja, kajti on je sedaj stopnik Prosvete.

Moja agitacija je bila težka in naporna, kajti Prosveta ni poznana dosti na severni strani naročnik je bil že v Louis Račić iz Sudburyja. Rojaki imajo tam po večini naroda in nekateri Amerikanci. Potem sem šel v Malarctic. Še isti dan sem obiskal znanca še iz stare domovine Vajsa, toda ga nisem našel doma. Njegova žena mi je rekla, da bo šel z menoj v nekaj hiš fant, medtem bo domov prišel pa Joseph in me spremlil. Joseph me je nato zapeljal naravnost do

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na pr. (Aug. 31. 1946) poleg imena na naslovu pomeni, da je s tem datumem naročnina. Posrežite jo pr. časno, da se vam list ne

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na pr. (Aug. 31. 1946) poleg imena na naslovu pomeni, da je s tem datumem naročnina. Posrežite jo pr. časno, da se vam list ne

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na pr. (Aug. 31. 1946) poleg imena na naslovu pomeni, da je s tem datumem naročnina. Posrežite jo pr. časno, da se vam list ne

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na pr. (Aug. 31. 1946) poleg imena na naslovu pomeni, da je s tem datumem naročnina. Posrežite jo pr. časno, da se vam list ne

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na pr. (Aug. 31. 1946) poleg imena na naslovu pomeni, da je s tem datumem naročnina. Posrežite jo pr. časno, da se vam list ne

Upam, da bodo vsi naročniki zadovoljni s Prosveto. Rad bi videl, da bi katere med novih naročnikov naš dopis povedal, kako mu Prosveta. Rad bi omenil naročnike po imenu, toda je več del in mi ni bilo mogoče. Na koncu se pa ponovno najlepše zahvaljujem za racijo, vsestransko gostoljubnost in posebej pa še vsem onim, ki so se naročili na dnevnik "sveto!"

Louis Klementič, zastopnik

Vesti iz nove, prerrojene Slovenije in Jugoslavije

Žene in "Mladinski teden"

Ljubljana. — Titova mladina je na svojem III. kongresu, letos v Zagrebu, položila račun na svoj del. Bil je tak račun, da so mu s spoštovanjem izročile tuje mladinske delegacije, ljudstvo Jugoslavije pa je ob izločenih mladinskih uspehih razpisalo na svoj mladi rod.

To, kar je mladina Jugoslavije pokazala na delu, je spričelo, kakšnega si je mogla prirediti samo mladina, ki se je izločila v ognju plemenite narodnoosvobodilne borbe. V spričo jugoslovanske mladine je razpisano, da je naša mladina danes v obnovi od konca januarja, konca aprila letošnjega leta 1945. delovnih dni; v tem času je popravila 22,136 km cest, 285 km proge, zasadila 12,037 drevesnih sadik. Mladisti Beograda so v predkonvencnem tekmovalstvu dvignili proizvodnjo za 12,05%, izboljšali kakovost izdelkov in zmanjšali odpadke za 50%. Mladinci in mladinke so bili tisti, ki so v skoraj popolnoma odpravljeni nepismenosti. Naučili so pisati 157 nepismenih in 1424 slabopisnih ljudi. Partizanska mladina v Zagrebu je gotovo najboljša, saj ima 229 odbojnikov, 293 dijakov s pravim uspehom, 270 dijakov s slabim uspehom. Toda to so samo delni odlomki velikega dela, ki ga opravili mladinci Jugoslavije. S tem, kar je mladina Jugoslavije žrtvovala v štirileti borbeni borbi in kar je storila v letu obnove, je zasluzila visoko odlikovanje "nadne osvoboditve" in ne ponase zastonj 70.000 odlikovanj, ki danes krasi prsa njenih najboljših mladincev in mladink.

Se so se zljube v Bosni številne mladinske brigade iz vseh delov Jugoslavije v močno enotno, ki gradi 90 kilometrov dolgo progo iz Bosne proti Vojvodini. V objem te mladine je vključena tudi nam vsem najmlajša brigada Janka Premrla, sestavljena iz 293 slovenskih in italijanskih mladincev. Albanska mladina tudi pripravlja brigado, prav tako bodo tudi italijanski mladinci poslali svojo pomoč "mladinski progi". Mladina raznih držav se zanimala za gradnjo "mladinske proge" in izraža svoje simpatije do jugoslovanske mladine. Brez dvoma je to najbolj smela mladinska akcija današnjega dne, akcija, v katero so uprte oči premožljivih ljudi izven naše države, ki so bile nekdanje uprte v južne podvige mladih partizanov in partizank Jugoslavije.

V Sloveniji se bo mladina med poletnimi zbirala v poletnih taborih, kjer se bodo zdravi mladinci in mladinke krepili ob delu, prosvetljevali ob učenju, boleha mladina si bo v zdravstvenih kolonijah zopet pridobila zdravje in moč. Ljudska mladina Slovenije bo med poletnimi dokončala elektrifikacijo in planote, dogradila belokranjsko železniško progo, a v letu ima tudi gradnjo avtocest. Ljubljana Postojna, sečnja in druge manjše delovne akcije. Vzporedno s tem fizičnim delom se bodo naši mladinci in mladinke učili v najrazličnejših taborih.

Mladina, ki je dala tako visok davek za svobodo, prispeva danes k gospodarski moči in razvoju naše države. Zato velike mladinske akcije niso samo stvar mladine, ampak so stvar celotnega državljanstva, zlasti pa žena in mater.

Nasle mater so dvojno zainteresirane na uspehih mladine in njene organizacije: kot državljanke, ki bodo deležne plodov mladinskega dela, in kot matere, ki jim je za to, da bodo zdravi in razvijali njihovi otroci. Za vsem tem pa stremi organizacija ljudske mladine, ki jih organizira, so večinoma vzgojenega pomena za našo mladino. Te akcije občuduje

pokazati na dejstva, a to ni težko, saj nam mladina daje vsak dan več lepih primerov in uspehov.

Tudi od žena, od njihovega razumevanja in pomoči je odvisen uspeh "mladinskega teden". Ženam in materam se posebno velja vprašanje naše mladine: "Kako podpirati ljudsko mladino Jugoslavije?"

Angela Bratko.

"Odšli so..."

Trebnje. — Meseca novembra 1945. leta so prišli v Trebnje bosanski otroci. Te sirote, ki jim je okupator pomiril starše in požgal domove, so našle zatočišče in nove matere v Sloveniji.

Tudi trebnjski okraj je sprejel precejšnje število Bosančev v svojo oskrbo. Slehera vas je sprejela nekaj teh otrok, ki so se kaj kmalu privadili novemu življenju. Mladina jih je z veseljem sprejela v svojo sredo. Skupaj z domačimi pionirji so sodelovali v kulturno-prosvetnih prireditvah, obiskovali so šole in pokazali veliko veselje do učenja. Tudi ljudska oblast se je mnogo trudila zanje. Pomagala jim je z oblačili in priborji v prehrani.

Zdaj so se Bosančki poslovali od nas. Težko je bilo slovo od teh malčkov, ki so preživeli zimo v naši sredi. Matere so jih vzljubile kot svoje lastne otroke. Najrajši bi jih obdržale za vedno. Tudi Bosančki bi najrajši ostali pri svojih novih materah.

V imenu trebnjske mladine se je s prisrčnimi besedami poslovil od tovarišev Bosančev mali pionir. Težko mu je bilo, glas se mu je tresel in marsikateremu so se orosile oči. Delegatka ljudske republike Bosne in Hercegovine se je zahvalila prebivalstvu za skrb, ki so jo imeli z Bosančki.

Se zadnjikrat so si otroci segli v roko, nato pa je vlak odpeljal Bosančke v njihove kraje, kjer jih čaka novo življenje.

Smid Karlo.

Prebivalci terena Barje pomagajo revnim otrokom

Barje. — Barjanske žene tudi posle ne bomo štedile s svojimi močmi, ampak smo pripravljene storiti vse, da se življenje naših revnih otrok čim bolj izboljša.

Pred nekaj dnevi je bila nabiralna akcija za revne otroke. Hodila sem od hiše do hiše in povsod sem bila sprejeta z odprtimi rokami. Tako sem na primer v Črni vasi in na Lipah nabrala za zavetišče na Prulah 114 kg krompirja, 110 jajc, nekaj fižola, koruzne moke, mleka in tudi precej denarja. Izanska cesta, kolikor je spada pod teren Barje, je prispevala 35 jajc 61 kg krompirja, 22 kg fižola, veliko količino mleka in zelenjave, na Illovi pa so se obvezali.

Barjanska žena.

AMERIŠKA ZUNANJA TRGOVINA

—Napisal Donald Bell

Navzlic temu, da ves svet kar joka za ameriškim blagom, so vendar vsi ameriški eksporterji zaskrbljeni in sicer z upravičenjem. Ameriški trgovski program je utrpel precej škodo v zadnjem času — ako naša vlada ne bo v doglednem času storila korakov, da organizira svoje zunanje trgovske odnose, bodo ameriški trgovci sprevideli, da je ostali svet razpletel svoje trgovske mreže brez nas.

Začetek največje povojne trgovine smo na žalost že zamudili. Britanija je danes že prekorajčila znesek svojih predvojnih izmenjav z inozemstvom in te izmenjave pod pritiskom svoje delavske vlade še vedno širi. Britanci se nikakor ne omejujejo na trgovino s svojimi kolonijami in dominijoni. Na vsem svetu je Britanija danes vodilna v trgovini z avtomobili in letali — kar bo marsikoga presenetilo, ker sta to dve najmočnejši ameriški industriji.

Se pred letom dni so bili naši tovarnarji prepričani, da nobena država na svetu ne more tekmovali z našo zares neverjetno razvito letalsko industrijo. Ne le, da smo pod zamahom vojne ustvarili ogromne tovarnice, slučaj je nanesel še, da so bila letala, ki jih je izdelovala Amerika, mnogo bolj pripravna za preustroj, primerni za civilne potrebe.

Mnogi — tudi mislili, da Anglija sploh nima potrebnega orodja in surovin, da bi se mogla uspešno podati na polje proizvodnje letal v velikem obsegu.

Toda stvar je bila ta, da so imeli Angleži voljo, da take težave premagajo. Poslali so v svet svoje "trgovske ambasadorje". Posledica je že danes, da kupujejo druge države angleška letala in da se ne zanimajo več za ameriške aparate. Celotna Argentina, ki je pred vojno kupovala letala skoraj izključno pri nas, krije zdaj svoje potrebe v Angliji. Britanski producenti so določili 95% svoje proizvodnje za prodajo v inozemstvo.

Nasprotno pa je očividno, da je ameriška industrija mnogo bolj željna domačih naročil kot naročil iz inozemstva. Ameriški trg nudi možnost prodaje za približno 40.000 letal, dočim bi vsa latinska Amerika danes ne mogla kupiti mnogo več kot 2.000 letal.

Iz tega izhaja, da nas ne bi zadelo preveč, ako bi omejili nekoliko svoje dobave domačim kupecem in si zato osigurali trg južnih predelov Amerike. Osvobodili bi si tako zunanji trg, ki obeta mnogo za bodočnost.

Drug vzgled tega navidezno

da bodo vsak mesec prispevali 250 din in 20 litrov mleka.

Vse žene so obljubile, da bodo za naše revne otroke tudi v naslednjih mesecih darovale vse, kar se bo dalo odtrgati od njihovih prihrankov v denarju in materialu.

Barjanska žena.

5 let bodo njene tovarne s polno paro delale za Rusijo električne naprave in drugo industrijsko opremo.

Poleg tega nameravata obe državi izmenjavati letno za približno 100 milijonov švedskih kron blaga brez kredita. Gre pa po večini za predmete, katere bi bila Rusija mogla ravno tako lahko kupiti tudi v Ameriki.

Pred nekaj tedni je bilo objavljeno, da je ponudila Sovjetska unija Britaniji novo trgovsko pogodbo, ki naj bi bila zgrajena pred vsem na izmenjavanju blaga. Ruske trgovske delegacije so ali že prispele, ali pa so pričakovane v mnogih latinskoameriških deželah. Pričakuje se, da bodo Rusi ponujali poleg drugega tudi male avtomobile, zgrajene v vzhodnih predelih Nemčije. Tudi z Dansko nameravajo Rusi napraviti trgovske pogodbe. Drugače povedano — Sovjetska unija je spoznala, da ne more pričakovati, da bo mogla v velikem obsegu kupčevati z Ameriko.

—ONA.

OD INDIJANSKIH STEZA DO MODERNE CESTE

Zgodovina ameriških cest, od prvih steza, zasekanih skozi divjino, pa do modernega sistema državnih in deželnih omrežij cest, je del zgodovine o porasti te dežele.

Prvi kolonisti v Ameriki pa niso pomagali k temu razvoju, ker so se ustanovili največini ob obrežjih morja in plovbenih rek. Šele potem, ko niso mogli več dobiti dovolj dobre zemlje za obdelovanje in pridelovanje živeža, so začeli misliti na notranjost dežele in so si polagoma od generacije do generacije sekali in utirali pot v pravadne goščave gozdov. Kot pravi U. S. Public Roads Administration, si ti prvi Američani niso napravili več kot prehodne poti in sledi.

Za časa revolucije, ko je bil obljuden samo kakih 150 milj širok pas zemlje med Atlantikom in Appalachijskim pogorjem, so bile vse ceste v tem predelu. Toda vse so bile navadne poti in po mnogih pozimi sploh ni bilo mogoče voziti vsled udarjajočega se blaga. Le ena cesta, ki je peljala ob obrežju od Portsmoutha skozi New Hampshire do Swanah in Georgije, je bila res vredna tega imena. Res pa je, da so bile speljane dobre poti preko gorovja in te so bile zgrajene največini za časa medkolonialnih vojn — vojn, ki so se zaključile, ko je Anglija vzela Franciji kontrolo nad ravnino Mississippija. Seveda so bile te ceste vojaške in kolonisti v splošnem jih niso uporabljali. Navzlic temu pa so te gorke poti tudi pomagale odpirati pot proti zapadu.

Leta 1792, tri leta po sprejetju ustave Zed. držav, so bili podzeti prvi koraki, da se potegne ameriškega potnika iz bližnjih poti in cest. Del severno-južne deželne ceste je bil v tem letu posut s šudrom ali nasipnim cestnim kamenjem. Leta 1802 je bilo odprto za naseljevanje ozemlje ob reki Ohio in kolonisti so sledili stezam in gazom; že od prej utrjim preko pogorij in skozi gozdove in divjino. Leta 1808 je kongres nakazal potreben sklad za graditev in izboljšanje ceste proti zapadu. To je bila prva zvezna gradnja ceste. Danes je omenjena cesta del U. S. Route 30.

Znani prehodi preko širokih ravnin, puščaj in gorstih verig, zapadno od Mississippija, niso bili nikdar šteti kot ceste v pravem pomenu besede. Pionirji, sledenci prehodom kot Santa Fe Trail (od Independence, Missouri, do tedanje nove republike Mehike), dalje je Oregon Trail (do Pacifika na severozapadu) ter Californije Trail in Mormon Trail do Salt Lake Cityja, so enostavno potovali v smeri svojega cilja.

Iskali so torej poti, ki so bile najlažnejše in katere so jim omogočale, da so se izogibali previsokega gorovja in preglobokih neprehodnih rek.

Kasneje, ko je prodiralo proti zapadu stotisoče domačih in evropskih naseljencev, se je pričelo z gradnjo cest vzhodno od Mississippija in kmalu so vozile po vzhodnih predelih in daleč na zapad takozvane "stage coaches" ali državna pošta. Leta

Razni mali oglasi

GIRLS-WOMEN

25 JOBS 25

Steady Employment
Good Starting Rate
Increase in one month
Periodic raises thereafter
No experience necessary.
We will train you
Choice of three shifts
Bonus for night work
40 hours week
Free bus transportation to and from carline
Bus transportation for night workers to and from 63rd and Keddle
Low cost cafeteria
Paid vacations
Sick benefit plan
Work with a pleasant group of people in modern plant

The Visking Corp.

6733 W. 65th St.

NIČ MILA

za posodo, za

pranje

SKOZ

VES MESEC!

Razen ako
SLEDNJA gospodinja
spot prične
s hranjenjem neporabnih maščob

● Se to ališ strašno? Dobro, ali vsaka oseba v Ameriki bo ostala en mesec brez mila letos, razen če 2 od vsakih 5 gospodinj, ki so prenehale s hranjenjem maščob nemudoma prične iste spet hraniti!
● Tekom tekočega svetovnega pomanjkanja maščob in olja, so maščobni odpadki edini vir za izdelavo mila in drugih mirnodobnih potrebščin v vaši kuhinji. Vprašajte samo sebe, če izročate kolikor moreš neporabnih maščob.
● Pomni, da izročene maščobe omogočijo izdelke mila za tvoje gospodinjstvo. Vsak funt pomaga preprečiti polnablanje pomanjkanja mila.

IZROČITE VEČ

ODPADKOV

MAŠČOB!

IZTRŽITE 4c ZA FUNT

V Prosveti so dnevno svetovno in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Vrhnja plast

"Efficiency" ... "Mi vedno dobimo pravega moša na pravo mesto."

MRTVA SRCA

Povest
SPISAL DR. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

"Res je, o Korneliji Amaliji. Pa je bila tudi prečudno krasota. In da se je porodila v kmečki koči, bi jo bili poiskali morali ter posadili na prestol kraljevi! Njegovo veličanstvo Friderik Avgust je z železno pestjo tiste čase pokoril svoj dvor; preganjal je lahkoživost, zapravljivost in ves dvor je moral v cerkev hoditi, kakor bratje v kapucinskem samostanu. Bog ga blagoslovi, Friderika Avgusta, pravičen in pobožen zglej je bil, podložnikom svojim! Če je bil jezen, so se pred njim tresli visokorojeni otroci njegovi: bil je pravičen, ali oster vladar!"

Tiste dni se je vpeljal pri dvoru sin visokega dostojanstvenika, knez Aleksander Teanski. Živel ni v redu in z to polno šumečih prijateljev je spravi obilokrat cesarske oblasti in gosposke velike stiske, ker niso smele vsega prezreti. Na dvoru je bil priljubljen, ker se je vedel nositi kakor jagne in ker je redno dohajal k službi božji! Trdilo se je, da je najkrasnejši mož v vsej Evropi. Vsekako pa je bil človek predrznega, silno predrznega značaja, in ker se je pregrešil proti milosti božji, je moral potem vse dni svojega življenja piti grenki kelih gorjuje pokore! Kmalu so sikali jeziki, da je knez Aleksander ni bal dvigniti pogleda še celo do njene visokosti, prebležene Kornelije Amalije!"

"V Heilbronnu je imela vojvodinja Kornelija Amalija svoje letovišče tisto poletje. Osamljen, pozabljen cesarski gradič je to, sredi mogočnega parka. Sama si je bila izprosil Heilbronn pri visokem očetu, ki ji ni mogel odreči nikake želje. Tam je torej bilo! Odpravila je bila nekega jutra drugo spremstvo, a mene je obdržala pri sebi. Z visoke sobane sva zrla na zeleno drevje v vrt. Na steno pri oknu je naslonila glavico s tistimi historičnimi zlatimi lasmi, ki jih še zdaj opazujete na podobah njenih. Zamisljeno je gledala na modro nebo, kjer so se okrog solca zbirali rumeno obrobjeni oblaki."

"Margerita," je izpregovorila zamolklo, "Margerita, danes bo prišel!"

"Kdo, visokost?" sem vprašala začudena, in v hipu me je pretresla groza.

"Kdo? Knez Aleksander!" je zdihnula in kakor zora se ji je razširila kipeča kri po nebeškem obrazu.

"Visokost, knez Aleksander Teanski! In semkaj bo prišel in brez vednosti Njegovega Veličanstva?"

Ni mi takoj odgovorila.

"Ali meni, da se nisem dolgo, dolgo bojevala, Margerita! Sedaj pa—ne morem več! Moj Bog, Margerita, kako sem nesrečna!" Topila se je v solzah in bridko je jokala. Omečil bi se bil kamen; morala sem se zjokati nad njo, ki je v bleisku svojem solze pretakala kakor drugi smrtniki! Kakor otrok me je objela in na srce mojem počivala njena prekrasna glava.

"Danes mi je objubil priti! Pri stranskih vratih ga boš pričakovala in po skrivnem hodu pripeljala semkaj! Grofica Tvrđavska pa bo zadrževala drugo družbo. Je li, Margerita, da storiš to meni na ljubo! Saj bo samo danes in potem nikdar več!"

Kako bi se bila mogla protiviti tej prošnji? Zgodilo se je, kakor je želela. Po skrivnem

hodu sem ga ji pripeljala. Stopivšega v to svetilče ga niti najmanjša stiska ni preobdala. S srečnim obrazom je pristopil k njej ter ji poljubil roko. Njej pa je deviška sramežljivost izvalila nežno rdečico na divno lice. In ko je dvignila trepalnice, se je usul iz veličastnega očesa žar neskončne ljubezni proti njemu, ki je bil tedaj brez dvoma najdrznejši človek svojega stoletja! Zastajala mi je kri pri srcu, ker sem imela zavest, da ničesar dobrega nastati ne more. Sedli smo. O ljubezni nista govorila; kadar pa so se srečali pogledi, se je izlivalo srce v srce! Svoje knežine še nikdar nisem videla v taki sreči, taki radosti. Hotela je, da bi se čutil čisto kakor v domači obitelji, in veruje mi, da ga je prisilila, in pravem pomenu besed prisilila, da je moral prižgati dehtečo cigaro! Dolgo se je branil in vse mogoče ugovore koval. Nič mu ni pomagalo, vdati se je moral, vdati se je moral visoki njeni želji."

"Pri nas se ne sme dolgočasiti knez Aleksander!" je dejala živahno.

"Visokost," je odgovoril vdano, "ali mi je Bog res tako nesrečno ustvaril lice, da ne kaže tiste sreče, ki jo uživam sedaj!"

"Margerita! Knez Aleksander ima slabost, da puši, in čemu bi tega ne storil pri nama! Sicer pa ima še marsikatero slabost, ki jo bomo opustili odslej!"

Milostivo se je smejala. Poljubil ji je ročico in jo osrečil s pogledom, kakor ga je imel v oblasti svoji samo knez Aleksander, najlepši mož v vsej Evropi.

Hipoma je tedaj v sobano prihitela grofica Tvrđavska.

"Visokost! Njegovo Veličanstvo!" je vzkliknila. Prvi mah nismo vedeli, kaj bi počeli. Bila je to strela z jasnega neba. Knez je odhitel v sosednjo sobo, dasi ni imela izhoda. Pri tem mu je odpadla tleča cigara in utegnila sem komaj toliko, da sem jo zakrila s široko obleko svojo. Že se je čul zunaj v sprednjih sobanah ostr glas cesarskega očeta. Friderik Avgust je imel navado, da je obilokrat neoglašen prišel k svoji ljubljenci Korneliji Amaliji. Tudi tisti dan se je zgodilo tako. In kakor sem stara, dragi moj (tu se je obrnila knežinja Teanska k Bogomiru) in kakor so mi otemneli duha pogledi, stoji mi vendar še dan danes vzvišena oseba njegova pred duhom. Tiste dni še ni bil prestar in telo njegovo je bilo še gibčno in polno življenja. Na visokem čelu mu je kraljevalo pravo veličanstvo. Se celo tedaj, kadar je bil njega vzorni obraz miren, je pretresal strah dvornike.

Brzo je vstopil ter obstal pri vhodu. Globoko sem se priklonila. Ko sem dvignila obraz, je stal še vedno pri vhodu in v solcu se je izpreminjalo zlato na njegovi obleki. Tedaj v tistem trenutku sem prvič v svojem življenju opazila, da so me mu krog senc kazali že sivi lasje. Bil je to najgroznejši trenutek v življenju mojem in vse misli so tako rekoč okamnele v meni. Samo zavest me je navdajala, da ima Njegovo Veličanstvo že tudi sive lase. O drugem niti misliti nisem mogla! Vojvodinja je bila prihitela k njemu ter mu poljubovala roko, s katero ji je potem pogladil lice.

(Dalje prihodnjé.)

zen kolikor si bo še tu in tam kak študent omislil kaj podobnega. Zdi se mi, da bi danes bilo človeku neskončno nerodno, ako bi se tak prikazal med ljudmi v Šempasu ali kjer koli na slovenski zemlji.

Prišel je čas, ko se 'o književnik moral čisto srečavati s svojim ljudstvom. Ne samo izletniško, ne samo slovesno recitacijski, marveč, da se bosta književnik in človek pogovorila iz srca v srce o umetnosti, o književnosti, o lepoti, ko ljudje ne bodo več zgolj poslušali. Prav gotovo sleherni človek nosi v svojem srcu želje po lepoti in predstave o njej, o katerih bi kdaj rad spregovoril. Ne morda zato, da bi tako književnik računarsko spraševal, kako naj piše, ter se tako odrekal svoji izvirnosti in s tem seveda tudi prizadevnosti. Ne naše ljudstvo, ne kdo drugi ni nikdar zahteval, ne želel take sramote! Marveč gre za to, da bo književnost po čim tesnejšem stiku z ljudstvom postala popoln odraz vsega tistega, kar zadeva to ljudstvo; ne samo odraz njegovega zunanjega življenja, njegovega dela, marveč mnogo bolj odraz njegovega notranjega življenja, predvsem pa njegovega prerojevanja, ki se je začelo bog ve kdaj, ki se je med to vojno stopnjevalo do viška in ki danes gre še dalje svojo pot, zakaj svet slovenskega preroda se s končano vojno še daleč ni zaključil. Nasprotno, šele zdaj se je začel tisti veliki razvoj, ki mu lahko določimo cilj, ne moremo mu pa končnih meja. Vse dognanje, kakor doma, tako po svetu, globoko zadeva našega človeka, ne tako, kakor ga je nekoč, ko je malomarno šel mimo vsega. Nekeč je naše ljudstvo stalo na isti točki tako rekoč stoletja, vsekakor pa se v desetletju ni preveč premaknilo. Nekeč se je proces dogajal v drugih plati. Danes je ta proces zajel zares, kakor pravimo, široke mase, osnovne množice, in je morda nekoliko statično duševnost našega človeka pognal v vrtnice, v tek, kjer se ne bo mogel več ustaviti. Duševni proces pri vsem tem bo silen, kakor je že danes. Iz umirjenega, neogibnega človeka se sprošča človek s silo, razgiban, vrveč. Svoje sprostitev je našla ženska, ki je stoletja stala ne-gibna pri svojem ognjišču. Skratka, toliko vsega novega se poraja, toliko prevrat je nastal, do česar mora tudi najbolj preprost človek neizbežno zavzeti svoje stališče, da pisatelja kakor povodenj zaliva s svojo problematiko, da skoraj že ne ve, česa bi se najprej lotil, ker enostavno vse kriči po oblikovanju, nerodno celo po satiri in rahlem posmehu!

Ali kljub tej ogromni snovi, ki se vsiljuje pisatelju in ki nikakor ne zadeva samo človekovega zunanjega življenja marveč predvsem njegovo notranjost, se mi včasih zdi, kakor da se naša književnost v vsej tej obilnosti ne bi več znašla. Včasih se mi zdi, kakor bi našo književnost nekaj vleklo v ozkosrčnost, enostranskost. Zdi se mi, kakor bi književniki živeli pod vtisom, da se od njih pričakuje nekaj, da tako rečem, "poenoteneja" in da jih neka želja vleče k temu. In še se mi zdi, kakor bi se pisatelj skušal vrteti edino okoli brzostrelk, bojev, tako rekoč nečesa zuhanjega, efektnega, pri čemer pozabljamo, da je bil vendar le ogromen duševni proces, preden je kmečki človek vzel v roke brzostrelko, in da streljanje—v povesti seveda—zdaleč ni tako pomembno kakor tisti razvoj, ki je našega človeka pognal v gore, ga tam štiri leta držal in ga prerodil. Imamo ogromno izbiro v ljudeh, pregled vsega in vsakega, kaj je odločilo, da je nekdo šel in bil pripravljen za velike stvari darovati svoje življenje, medtem ko drugi, živeč v istih pogojih, ni šel; da je nekdo celo postal odpadnik, kakor tudi danes, ko se nekeč z vso dušo zaje v razvoj in gre z njim, ko drugi stoji ob strani in gleda.

Nečemu pa se moramo brezpozorno izogniti: da bi namreč iz ljudi ustvarjali klišeje, in to niti iz junaka, niti iz povprečnejšega človeka, niti iz odpadnika in izdajalca, da bi iz ljudi napravili lutke. Klišeiranje pomeni smrt za umetnost, za književnost. Naša književnost v preteklosti v svojih boljših ustvaritvah ni ni-

kdar klišeirala. Tradicijo naše dobre književnosti moramo ne samo ohraniti, marveč v novih razmerah samo še dalje razviti. Ni govora, da bi v naši književnosti smel nastati kaos, celo pa kakršni koli odmiki od stvarnosti in naprednosti je naloga naše kritike, istočasno pa približevati občinstvu umetnost, pa razumeti, da je lepo in veliko tudi tisto, kar včasih zaradi svoje težine čez brv nikakor ne more, pa bi lahko šlo čez most. Naša književnost v svoji glavni črti od vsega početka ni bila niti malo nazadnjaška, nikdar odtrgana od življenja. Ko so ji danes dani taki pogoji, kakršnih še nikdar ni imela, si je težko misliti, da bi ta naša književnost v svoji osnovni liniji zabredla na stranpota, ker bi se s tem odrekla svoji tradiciji in svojemu poslanstvu za bodočnost. Možno pa je, da bo imela napake, da se bo zvijala in porodnih bolečinah v svojem preoblikovanju, ko ne samo, da bo morala neposredneje zajemati iz narodovega in ljudskega življenja, temveč so pred njo velike naloge.

Naši ljudje imajo zdrav odnos do književnosti in sploh do umetnosti, kar naj bi kritiki samo še dvigali in uravnavali. Funkcija umetnosti se ni v ničemer usodno spremenila razen da danes umetnost postaja resnično last najbolj širokih množic, ne pa kakor je bila nekoč last samo izbrane kroga, pa ne zato, ker je nekoč književnik tako želel, marveč ker so bile razmere take: preprost človek na eni strani še ni imel pravega odnosa do umetnosti, na drugi strani pa ni mogel kupovati knjig.

Razmere so se spremenile ter je čas, ko si človek že kupuje knjigo. Da knjigo kupiš, ni dovolj, ako imaš denar, potrebna je ljubezen do knjige, do lepote. Na Primorskem sem z veliko radostjo opazil, da to ljudstvo ima tako ljubezen! S srečevanjem s preprostim ljudstvom, celo pa na tak način, kako se je zgodilo nam na Primorskem, bo književnika z vso silo vleklo še bolj v središče našega življenja in mu narekvalo sproščenejšo ustvarjanje! Književnik bo postal ne samo opisovalec ljudskega življenja, ampak njegov najiskrenejši, velik in dosleden izvedovalec njegovih radosti, njegovih prizadevanj, pa tudi njegovega trpljenja in njegovih brdkosti.

(Konec prihodnjé.)

Razni mali oglasi

WOMAN FOR MAID WORK
6 DAYS
6 HOURS PER DAY
No Experience Necessary
HOTEL BELPARK.
3244 N. Cicero Ave.

SHEET METAL WORKERS
WHITE METAL CASTERS

GOOD WAGES
STEADY EMPLOYMENT
CENTRAL METALLIC
CASKET CO.
2333 LOGAN BLVD.

Stenographers
Junior Clerks
Typists

Work in modern, air conditioned office
Good starting salary
40 hour week
Good transportation
Low Cafeteria
Paid vacations
Many liberal benefit plans
Secure your future today with a good position at

The Visking Corp.
6733 W. 63rd St.

Ali ste naročili na dnevnih "Prosveto"? Podpišajte svoj list!

Razni mali oglasi

GLEN ELLYN
3 1/2 rooms. Numerous out buildings. Well landscaped. All kinds fruits, berries, trees & shrubs. Deep well. Finnish steam bath. 5 acres. \$11,500.
E. C. STOKBURGER
Call Glen Elyn 345

CLEANING WOMEN

5:30 PM to 1:30 PM Monday through Friday. Temporarily Saturday afternoons 1 to 5 PM.
71c per hour 1st 6 months
73c per hour 2nd 6 months
75 1/2c per hour after one year
Excellent opportunity for young women.

STANDARD OIL CO.

Room 502
910 S. MICHIGAN AVE.

CUPOLA TENDERS
EXPERIENCED

Continuous Pouring Operation
Clean Modern Grey Iron Foundry

HURLEY MACHINE CO.

2125 S. 54th Ave.
CICERO, ILL.

Employment office open Monday through Friday 8 to 4:30 PM. Saturday until 1 PM.

MILLINERY SALESLADY

Excellent opportunity for really good earnings with large firm.

CONSOLIDATED MILLINERY CO.
18 S. Michigan
Mr. Smoller

GIRLS

For punch press and kick press
No experience necessary
Safe jobs, good pay
Varied work
48 hours week
Time and half over 40 hours

Western Name Plate

4638 W. Huron St.

OPERATORS

Experienced
Guarantee up to \$1.00 an hour
Our girls earn from \$40.00 to \$60.00 per week on piece work

L. KLEIN
1584 N. Damen Ave.
Near Damen and Milwaukee Ave.

WANTED WOMEN
No experience necessary
on all 3 shifts in Molding Dept. Risk girls for full or part time for packing and assembling plastic parts. All night work. No lifting required. Very pleasant surrounding. Good starting pay. Come in and arrange to work a few hours a day for that extra vacation money. Apply:

AMERICAN MOLD PRODUCTS
1644 N. Honore St.

V Prosveto so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto na prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosvete stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 na leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zasessu \$1.20 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, redka, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosvete je vsa lastnina gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list teden, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveto je:

Za Zdrž. drave in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 teden in 4.00	1 teden in 6.50
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.70
4 tednika in 1.20	4 tednika in 1.90
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawrence Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite teden in ga pripišite k moji naročnini od sledenja članov moje družine: _____ Čl. družine št. _____

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Drava _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Dežela pesmi

Miško Kranjec

I.

Kakor bi še vedno dehtelo po rožah, s katerimi so ljudje hoteli obsipavati komisijo, ki je pred nedavnim hodila po Primorskem; ogromni slavoloki iz zelenja z napisli o Jugoslaviji in Titu še vedno stoji nad cestami in nad razpotji, komisije pa ni več. Opravila je svoje delo in zdaj si stojita nasproti samo še primorsko ljudstvo in mirovna konferenca v Parizu. Primorsko ljudstvo je izreklo svojo poslednjo besedo; izreklo na lep in dostojen način, a nič manj odločno, da namreč pozna eno samo rešitev: da se vrne domov, tja, kamor spada. Odšla je komisija, ostali pa so slavoloki in ostalo je ljudstvo s svojo ljubeznijo do rodne zemlje.

Nanos je bil še vedno prtenosiv kakor lani, ko sem ga poslednjič videl, samo Vipavska dolina globoko pod njim je bila polna cvetja: zdaj tam cvete sleherni drevo. Nad dolino na pobočju gora so čepeli vasi podobne lastavičjim gnezdom, prilipljenim na ogromno sivo steno. Tudi te okrogle vasi so iste sive barve. In tudi gore so sive, s primesjo nečesa rjavega in zelenkastega, kjer se odbija vroče sonce.

Bil je delavnik in ljudje so de-

lali na polju. Povsod so razorne, a že tudi zasajene njive in gredice kazale sled človeške roke, ki se je zasela v prst. Še več: kazale so sled človeške ljubezni. Na kmetih so ljudje v mnogem bogatejši od nas: smejajo ljubiti zemljo, smejo delati na njej, ljubijo cvetje te zemlje, ptice, ki se vračajo, in sinje nebo nad seboj.

Sprejem je bil "kraljevski", kakor je dejal dr. Slodnjak, ki se je zahvaljeval ves vzhičen ljudem. Tokrat niso sprejemali komisije. Navadna vas, prvi dan Šempas, naslednji dan Brje in zadnji dan Hernelje, je sprejemala slovenske književnike, ki so prišli recitirati. Prav gotovo so si tisti ljudje predstavljali, kakšna je komisija, ki je nedavno hodila v bližini, toda dvomim, da so imeli kako določno predstavlo o slovenskem književniku, ki je začel k njim. Ne zato, ker ne bi vedeli, kaj je "pisatelj" in kaj "pesnik". Težko bi bilo na Primorskem najti človeka, ki ne bi vedel, da je Gregorčič pesnik, ali ki ne bi poznal, če se ne po obrazu, pa vsaj po imenu Franceta Bevka, in ki ne bi bral njegovih povesti. Bevk je njihov pisatelj, domač, tako njihov kakor gore okrog njih, in ga poznajo prav tako dobro kakor te svoje gore. Dvomim, da je na svetu dežela, ki bi svojega pisatelja imela tako res za svojega kakor Primorska

Bevka. Bevk se je ne samo rodil na tej zemlji, marveč tudi z leti na tej zemlji, s njo zrasel, z njo zli v celoto. — Tam poznajo tudi Prešerna. Prešeren je prav tako njihov pesnik, nič manj ni njihov pesnik Oton Župančič, ki so po njem povsod spraševali: radi bi ga videli, želeli so si njegove besede, želeli njegovega potrdila. Prav gotovo ni nič lepšega, kakor če tako velik pesnik stane svojemu ljudstvu prijateljsko roko, celo pa takemu, kot je ljudstvo na Primorskem. Ta roka zasluži pozdrav. Tem bolj, ker je še pred nedavnim držala za orožje, ker se tudi danes bori, ko je istočasno že vsa žuljava od poljskega dela.

Slovenske književnike so sprejeli z zastavami, s cvetjem, z godbo ter petjem. Slovenski književnik se je v vsej zgodovini srečaval z ljudstvom in morda s kako redko izjemo ne moremo nikomur očitati, da je bežal od njega. Srečeval pa se je z ljudstvom tudi na recitacijskih večerih. Vendar se mi zdi, da je književnik tudi ob takih priložnostih ostajal na nekoliko vzvišenem odru. Bili so celo—mimo-bežno—čas, ko si je slovenski književnik skušal umetno zavestati obratnico, ko si je nataknil črni klobuk in nosil dolge lase zaradi svoje namišljene posebnosti in vzvišenosti. Ta ropotija minulih, v megle zavrtih dni spada danes med staro šaro, ra-